

קורס: זכויות אדם, מדיניות ובריאות

המרצה: ד"ר חדוה אייל

מס' קורס: 286.4580

יום חמישי 10:00-12:00

תיאור הקורס: במוקד הקורס בחינה ודיון על התשתית החברתית והמדינתית ביחס לבריאות וטכנולוגיות רפואיות בישראל. הקורס יהווה מרחב לחקר היחסים שבין זכויות אדם ורפואה ובין מדיניות. נבחן את הגורמים והתפיסות החברתיות, המדעיות והפוליטיות, תוך התייחסות לזירות חברתיות וזירות דיוני ועדות מומחים וועדות הכנסת, כזירות המעצבות את המדיניות בתחום. נדון בסוגיות אלו דרך מקרי בוחן, כדוגמת 'ניסויים רפואיים בבני אדם', 'מתן אמצעי מניעה דפו פרוורה לנשים בקהילה האתיופית בישראל', 'הפסקות הריון', זכויות חסרי וחסרות מעמד ועוד. נניח את היסודות האנליטיים לקיום דיון בסוגיות זכויות ובריאות, תוך התייחסות לממדים חברתיים, מגדריים, רפואיים-מדעיים וכלכליים. נדגים את האופן שבו מקרים אלו מעוצבים ומעצבים את הציבוריות הישראלית.

הקורס ישלב הרצאות פרונטליות ודיונים קבוצתיים.

א. מטרת הקורס:

- להקנות לסטודנטיות ולסטודנטים כלים ומושגי יסוד הנדרשים בבחינה של ספרות מקצועית בתחום זכויות ומדיניות בריאות.
- פתח חשיבה ביקורתית ורכישת כלים לדיון בסוגיות מדיניות.

ב. הרכב הציון: 10% השתתפות פעילה בדיונים, 90% עבודת בית מסכמת.

ג. דרישות הקורס: נוכחות 80%, קריאת חומר כהכנה לשיעור, השתתפות, תרגיל מסכם. חובת נוכחות ב-80% מהשיעורים כולל מפגשי זום. במפגשי הזום הסטודנטים נדרשים לפתוח מצלמות בשיעורים. אי פתיחת מצלמה תחשב כהיעדרות. במקרים פרטניים של קושי בפתיחת מצלמה, יש לפנות למרצה הקורס מראש לפני השיעור לקבלת אישור או עזרה

סטודנט/ית יקר/ה,

• אם יש לך לקות למידה או מוגבלות/בעיה רפואית שעשויה להשפיע על לימודיך, ושביינה אתה/אתה זקוק/ה להתאמות אנא פנה/י לדיקנאט הסטודנטים למדור נגישות ולקויות למידה: דוא"ל- LDA@univ.haifa.ac.il, טל- 04-8249265.

• לאבחון והתאמות בגין לקות למידה ו/או הפרעת קשב יש לפנות ליה"ל: דוא"ל- mhait@univ.haifa.ac.il, טל- 04-8249022

• אם יש ברשותך מכתב התאמות מהאוניברסיטה ואתה/ה זקוק/ה להנגשה בקורס אנא פנה/י אליי בשעות הקבלה או במייל בסמוך לתחילת הקורס.

פירוט השיעורים:

* יתכנו שינויים בסילבוס, בתכנים, בסדר הנושאים ובמקורות בהתאם לצרכי הקורס.

שיעור 1: פתיחה - זכויות אדם, בריאות וטכנולוגיה רפואית.

קריאת רשות:

גרוס, א. 2004. "בריאות בישראל" בין זכות למצרך". בתוך זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל. עורכים יורם רבין ויובל שני. הוצאת רמות, אוניברסיטת תל אביב 437-532.

<https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=96262459#4.6628.8.fitwidth>

שלו, כ. 2003. בריאות, משפט וזכויות האדם. הוצאת רמות אוניברסיטת תל אביב.

פוקו, מ. 2015. הפנאופטיות. בתוך לפקח ולהעניש: הולדת בית הסוהר. הוצאת רסלינג. עמודים 248-254.

שיעור 2: ממשליות והזכות על הגוף

קריאת חובה:

אייל, ח. 2020. "להיות עם חופשי בארצנו: ממשליות מדעית-רפואית בארץ ישראל". מגמות נה(2): 7-28.

קריאת רשות:

אגמבן, ג. 2003. "הומו סאקר: הכוח הריבוני והחיים החשופים." (תרגום: נ. אביעד, מ. פולק). ש. לביא (עורך).

טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה (עמ' 395-434). תל אביב: רמות.

פוקו, מ. 1996. "הזכות להמית והכוח על החיים." בתוך: הרצון לדעת, תולדות המיניויות כרך א' (עמ' 108-91). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.

Foucault, M. 1991. Governmentality. In G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Eds.), *The Foucault Effect: Studies in Governmentality* (87-104). Chicago: University of Chicago Press.

Rabinow, P., & Rose, N. 2006. Biopower Today. *BioSocieties*, 1(2): 195–217.

שיעור 3-4: זכויות ומחקר רפואי בבני אדם – מבט מקומי

קריאת חובה:

מבקר המדינה, דו"ח שנתי 55 לשנת 2004 ולחשבונות שנת הכספים 2003, מאי 2005.

קריאת רשות:

אייל, ח. 2016. "רגולציה של ניסויים רפואיים בחיילים: המקרה של ניסוי הגחלת בצה"ל". י. בלנק, ד. לוי פאור, ר. קרייטנר (עורכים). מסדירים רגולציה: משפט ומדיניות (עמ' 347-311). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

לנדאו, ר. 2007. "אתיקה במחקר: ציוני דרך ומגמות". ר. לנדאו, ג. שפיר (עורכים). אתיקה במחקר (עמ' 29-46). ירושלים: מאגנס האוניברסיטה העברית.

תוכנית התחקירים *עובדה*, "בגידת הרופאים", יוני 2006.

Eyal, H. 2021. "Out of Compassion or out of Rights? The story about ALS Human Clinical Trial."

Medicine Anthropology Theory 8(3): 1-23. [Link to article](#)

Farmer PE, Nizeye B, Stulac S, Keshavjee S. 2006. Structural violence and clinical medicine. *PLoS Med* 3(10): e449.

Kirsh, N. 2003. Population Genetics in Israel in the 1950s: The Unconscious Internalization of Ideology. *Isis*, 94(4): 631–655.

Petryna, A. 2007. 'Clinical Trials Offshored: On Private Sector Science and Public Health'. *BioSocieties* 2: 21–40. <https://doi.org/10.1017/S1745855207005030>

שיעור 5-6: אתניות ומדיניות הולדה

קריאת חובה:

אייל, ח. 2009. דפו פרוורה על מדיניות השימוש בקרה נשות הקהילה האתיופית בישראל. אשה לאשה מרכז

פמיניסטי חיפה.

קריאת רשות:

טריגר, צ. 2016. "על רגולציה של שירותי פריון". י. בלנק, ד. לוי-פאור, ר. קרייטנר (עורכים). מסדירים רגולציה: משפט ומדיניות (עמ' 437-311). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

הירש, ד. 2011. "המדיקליזציה של האימהות: יחסים אתניים וחינוך אימהות מזרחיות לטיפול 'היגייני' בתינוק בתקופת המנדט". מרגלית שילה וגדעון כ"ץ (עורכים). *מגדר בישראל*, שדה-בוקר: מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, אוניברסיטת בן-גוריון.

Farmer PE, Nizeye B, Stulac S, Keshavjee S. 2006. Structural violence and clinical medicine. *PLoS Med* 3(10): e449

שיעור 7: הזכות לבריאות – המקרה של הליך הפסקות הריון

קריאת חובה:

אמיר, ד. ושושי, נ. 2008. "פמיניזם והעצמת נשים בישראל: מדיניות ההפלות כמקרה בוחן". מ. אייזנשטדט ג. מונדלק (עורכות), *משפט חברה ותרבות: העצמה במשפט*. (ע"מ 415-479). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

קריאת רשות:

ברונר ז'. 1993. "קולה של אמא או: דיאלקטיקות של תודעה עצמית." *זמנים* 47-46 : 4-17.

יפת, קארין כ. 2019. "מזרחיות, מגדר ומשפט: על אזרחות אימהית ואימהות מזרחית בדיני ההפלה(י)". *עיני משפט* מא. 772-689.

Andaya, E. and Mishtal, J. 2017. 'The erosion of rights to abortion care in the United States: A call for a renewed anthropological engagement with the politics of abortion.' *Medical Anthropology Quarterly* 31(1): 40-59.

שיעור 8 : זכות בגוף שלישי – פונדקאות ותרומת ביציות

קריאת חובה:

סודאי, מ. 2018. "פמיניזם משילותי בישראל: פונדקאות כמקרה מבחן". *מעשי משפט* ט(2): 62-70.

קריאת רשות:

Teman, E. 2019. "The Power of the Single Story: Surrogacy and Social Media in Israel." *Medical Anthropology* 38(3): 282-294.

המלצות הוועדה הציבורית לבחינת הסדרה חקיקתית של נושא הפרייון וההולדה בישראל (דוח מור יוסף)
<https://www.health.gov.il/publicationsfiles/bap2012.pdf>

[חוק הסכמים לנשיאת עוברים \(אישור הסכם ומעמד היילוד\) \(תיקון מס' 2\), התשע"ח-2018.](#)

[חוק תרומת ביציות, התש"ע-2010.](#)

שיעור 9: סוגית טרום עוברים מוקפאים עודפים ביחידות הפריה חוץ גופית

קריאת חובה:

גילבר, ר. ותמיר, ס. 2022. השמדה, תרומה למחקר או תרומה לצורך הולדה: עמדות מטופלות ומטופלים לגבי עוברים עודפים מטיפולי IVF בישראל. מכון ון ליר.

שיעור 10-11: הזכות לבריאות והעדר מעמד אזרחי

קריאת חובה:

פרסר, ר. 2020. חיים חשופים נשים חסרות מעמד בחיפה והצפון. אשה לאשה -מרכז פמיניסטי חיפה.

קריאת רשות:

אגמבן, ג. 2003. "הומו סאקר: הכח הריבוני והחיים החשופים" (תרגום נ. אביעד ומ. פולק). ש. לביא (עורך), טכנולוגיית של צדק: משפט, מדע וחברה. תל אביב: רמות אוניברסיטת תל אביב. עמ' 395 – 434.

דנציג-רוזנברג, ה. לבנקרון, נ. 2015. "אלימות הגירתית." עיוני משפט לו: 387-341.

מבקר המדינה. 2018. הטיפול בזרים שאינם בני הרחקה מישראל - דוח מעקב/ 149.